

Ana Šturm

Nazaj k naravi

Leave No Trace

leto **2018**

režija **Debra Granik**

država **ZDA**

dolžina **109'**

»Hrup digitalnega sveta je začel vplivati na mojo zmožnost razmišljanja in oblikovanja lastnih misli,« v intervjuju za revijo *Little White Lies* pove Debra Granik, ki poleg Kelly Reichardt velja za eno bolj cenjenih režiserk ameriškega neodvisnega filma. Morda se prav zato v svojem novem filmu **Leave No Trace** (2018, Debra Granik) poda globoko v gozd, kjer sicer ni WiFi-ja, ampak je povezava kljub temu mnogo boljša in posledično misli jasnejše – kot (nekoliko ironično) pravi internetna modrost. Od narave smo danes oddaljeni bolj kot kdaj prej, in soočenja s samim sabo, v popolni osami, zunaj družbe in družbenih konvencij ter brez računalnika in mobitela večina od nas najbrž ne bi preživela. Odnos do narave ter osnovno znanje in veščine preživetja niso več relevantni za izkušnjo »moderna življenja«.

Film je navdihnil na resnični zgodbi temelječ roman Petra Rocka, *My Abandonment*, na podlagi katerega sta Debra Granik

in njena stalna sodelavka Anne Rosellini napisali scenarij. Kot velik navdih režiserka omenja tudi fascinanten enourni dokumentarec **Soldiers in Hiding** (1985, Malcolm Clarke), portret skupine vojakov, veteranov vietnamske vojne, ki že več kot desetletje let živijo v »prostovoljnem izgnanstvu« sredi ameriške divjine, saj se zaradi vojnih travm niso sposobni vrniti v družbo. Podobno se počuti tudi Will (Ben Foster), vojni veteran, ki ga obremenjuje posttravmatska stresna motnja. Pred hrupom, onesnaženjem, praznino, razčlovečenostjo sodobne eksistence ter pred dejstvom, da ga družba ni več pripravljena sprejeti, on pa njo še manj, se zateče v tišino neokrnjene narave. Izkušnja vojne v Iraku ga je uničila, država, v imenu katere se je bojeval, pa zavrgla. Edina pozitivna star, ki jo iz travmatične izkušnje lahko s pridom uporabi, je znanje o preživetju v težkih razmerah, v divjini. Will konvencionalnemu življenju in digitalni dobi obrne hrbet, ter se – bolj iz nuje kot česar koli drugega – v iskanju svobode in miru odpravi v popolno izolacijo. Brez sledi izgine globoko v oregonske gozdove, kjer odpovedo tudi *Google Maps*.

Willa v filmu najprej srečamo v taboru, skritem pred očmi, sredi ogromnega zelenega raja Portlandskega javnega parka, kjer sta si skupaj s 13-letno hčerko Tom (Thomasin McKenzie) uredila skromno pribežališče. Njuno življenje se ob toplini odprtega ognja, na katerem se za večerjo kuhajo v gozdu nabrane gobe, občasni partiji šaha in branju knjig zdi idilično. Ubrano dnevno rutino včasih prekine le niz vojaških vaj za urjenje, ki jih izvajata za primer, če bi ju kdo odkril. Nelegalno bivanje na javnih površinah je namreč nezakonito, kar je tudi

eden od razlogov, da lahko vse, kar posedujeta – tisto res najnujnejše –, hitro pospravita v dva nahrbtnika. Občasno se po sili razmer podata v mesto, kjer jima Will z denarjem, ki ga dobi s preprodajo svojih veteranskih zdravil, kupi vse potrebne zaloge. Preživetje ni enostavno ter za očeta in hčer predstavlja vsakodnevni izziv. Njuno življenje na nobeni točki ni idealizirano. Nekega dne naključni sprehajalec v gozdu opazi Tom in kaj hitro za njim se pojavijo gozdni čuvaji, ki »ilegalna priseljenca« odpeljejo v center za socialno delo, kjer ju čaka serija zasliševanj, psiholoških testov in ocen.

Leave No Trace je v osnovni premisi preprosta zgodba o odnosu med očetom in hčerjo. Glavnina tenkočutne drame se skoraj neopazno odvije med njima – z vsakim prehojenim kilometrom se razkorak med tem, kar je v smislu preživetja nujno zanj in kaj zanj, pogloblja. Will dobro ve, da bo Tom na neki točki morala poiskati svojo pot. Režiserka skozi njuno nekonvencionalno življenjsko situacijo posredno odpira tudi številne aktualne teme, od brezdomstva in problematike vojnih veteranov v ZDA – s čimer se je ukvarjala že v dokumentarcu **Stray Dog** (2014, Debra Granik) – do uničujočega hiperkapitalizma sodobne gladiatorske družbe, ki brezbrizno uničuje tako nas kot okolje, v katerem živimo. Opozarja nas, da tisto, kar hočemo, ni enako tistemu, kar zares potrebujemo. Da je manj pravzaprav več – manj stvari je enako več človečnosti. Pod vprašanje postavlja družbeni konformizem in zgrešena merila za posameznikov uspeh, ki se meri zgolj s količino nakopičenih materialnih dobrin.

Debra Granik se veliko ukvarja tudi z etničnimi in moralnimi aspekti ustvarjanja. Do tematik, ki jih obravnava, pristopa preiščljeno, umirjeno in zadržano – nikogar ne poveljuje in ne obsoja. Ne posluhuje se poceni filmskih trikov in na silo ustvarjenih konfliktov, ki bi zgodbo peljali naprej. Gledalca raje spusti v neposredno bližino likov, v njihovo intimo, od koder jih lahko od blizu opazujejo in poslušajo, z njimi čutijo in se odločajo. Ko se Will in Tom znajdetaj v kolesju centra za socialno delo, smo soočeni s hladno podobo sistema: ljudi vidi samo kot podatke, ki jih lahko popiše, izmeri, klasificira in pospravi v pravi, družbeno sprejemljivi predal. Za trenutek se ustrašimo, da bo Will aretiran in ju bodo s Tom ločili, a se izkaže, da se v neprijazni puščavi birokracije človeška toplina, zdrav razum in humanizem še niso povsem izgubili.

Tako dobita novo priložnost, da zaživita v lastni hiši, na farmi božičnih dreves globoko na severu Oregona, kjer jima zatočišče, v zameno za Willovo pomoč pri delu na farmi, ponudi prijazen lastnik. Tom se v novem okolju kaj hitro znajde in za razliko od očeta uživa v druženju z vrstniki. Določena mera udobja, varnosti in stabilnosti seveda ni slaba stvar in Will se tega dobro zaveda. Ampak delo na farmi božičnih dreves, ki so zasajena v popolnoma ravnih vrstah in videti kot postrojeni bataljoni vojakov, ga navdaja s tesnobo. Posekane smrečice poleg tega iz nasadov preva-

žajo kar s helikopterji in njihov nenehni hrup je za bivšega vojaka skoraj nevzdržen. Z vsako minuto se počuti bolj ujet, iz tira pa ga spravlja tudi kopičenje stvari, ki jima jih v dobri veri nosi socialna delavka: od televizije, oblek in kolesa do telefonov – vse dokler ji Will ne zabrusi, malo jezno, pa tudi obupano, da sta s Tom vajena učinkovito komunicirati brez telefonov in da resnično NE potrebujeta še več stvari.

Will in Tom tako kmalu, vsak s svojim nahrbtnikom na ramah, s farme neopazno pobegneta nazaj v divjino in izgineta z radarja. Nekaj časa preživita globoko v hladnih in neprijetnih visokogorskih gozdovih Washingtona, nato pa sta se po spletu okoliščin znova prisiljena za daljši čas ustaliti v majhni skupnosti prikoličarjev, ki daleč od velikih mest in ponorelega sveta poskuša živeti v stiku z naravo. Prav tu, v sožitju človeka in narave, se odvije nekaj najlepših scen filma *Leave No Trace*. V eni od njih Tom sreča starejšo čebelarico, ki jo uvede v lepote tega čudovitega poklica. Debra Granik je v film vključila kar nekaj ljudi, ki jih je spoznala v teku snemanja, med njimi tudi omenjeno čebelarico, ki je ponudila, da mlado novozelandsko igralko nauči ravnanja s čebelami. Prizor so posneli brez dvojnikov.

Manj je več – in to drži tudi za majhen, a pomemben filmski opus Debre Granik. Kot režiserko jo že od samega začetka zanimajo marginalne skupine, ljudje na robu družbe, ki živijo stran od žarometov slave in glamurja. V celovečernem prvencu **Down To The Bone** (2004, Debra Granik), ki je nastal na podlagi njenega prvega kratkega filma **Snake Feed** (1997), spremljamo zgodbo Irene Morrison (odlična Vera Fámiga), z dolgočasne mlade matere, ki kot prodajalka dela v lokalni trgovini. Ko njena vedno hujša odvisnost od kokaina resno ogrozi že tako ali tako slabe družinske odnose, se Irene odloči za rehabilitacijo. Ampak v okolju, ki jo obkroža, se zdi skoraj nemogoče, da bi ostala čista.

Kako lahko droge uničijo družine in celotne skupnosti prikazuje tudi večkrat nagrajeni film **Na sledi očetu** (Winter's Bone, 2010, Debra Granik). Družinska saga, ki se odvije v zakotju hribovja Ozark, je režiserko skupaj z glavno igralko, takrat še povsem neznano Jennifer Lawrence, umestila na filmski zemljevid. Njene filme odlikuje zadržan in realističen dokumentarni slog. Nikoli ne beži pred težkimi tematikami in njeni liki, ne glede na to, kako globoko v temo zabredejo, na koncu tunela vedno najdejo luč. Debra Granik ostaja ena tistih redkih oseb, ki še vedno verjamejo v moč človeške dobrote in zmago humanizma. Njeno intenzivno posvečanje deprivilegiranim skupinam in družbenim obstrancem je pravzaprav način moralnega udejstvovanja, ki izhaja iz prepričanja, da če se nečemu posvetimo od blizu in s skrbjo, je manj verjetno, da bi se do tega vedli sebično. Ko nečemu namenimo vso svojo pozornost, s tem razvijamo empatijo in razumevanje. Pa naj si bo do posameznika, družbe ali narave. **E**